

ARNALDUR INDRIDASON

Blauwzuur

Vertaald door Adriaan Faber



AMSTERDAM · ANTWERPEN

Oorspronkelijke titel *Býska húsið*
Oorspronkelijke uitgever Forlagið, www.forlagid.is
Copyright © 2015 Arnaldur Indriðason
Copyright vertaling © 2017 Adriaan Faber / Uitgeverij Q

Omslag Wil Immink
Omslagbeeld Lee Avison / Arcangel Images
Foto auteur Rolf Baumgarten

ISBN 978 90 214 0287 1 / NUR 305
www.uitgeverijQ.nl



Dit verhaal is verzonnen. Namen, personen en gebeurtenissen zijn volledig aan de fantasie van de schrijver ontsproten en elke overeenstemming met de werkelijkheid berust op louter toeval.

Aanspreekvormen

Hoewel het IJslands de beleefdheidsvorm ‘u’ wel kent, wordt deze zelden gebruikt. Iedereen, met uitzondering van de president en enkele hoge functionarissen, wordt met de voornaam of ‘je’ aangesproken. Daarom is in dit boek gekozen voor de laatste aanspreekvorm.

Uitspraak van þ, ð en æ

De IJslandse þ wordt ongeveer uitgesproken als de Engelse stemloze th (bijvoorbeeld in *think*).

De IJslandse ð, die nooit aan het begin van een woord voorkomt, is de stemhebbende variant:
als in het Engelse *that*.

De IJslandse æ wordt uitgesproken als *ai*.

De Súðin voer behoedzaam langs de fregatten en torpedobootjagers de haven van Reykjavík binnen en merde af. Even later kwamen de passagiers een voor een van boord, soms wankel van gang, maar opgelucht dat ze weer vaste grond onder de voeten hadden. Onderweg op de Faxaflói was er een harde zuidwester opgestoken, het was gaan regenen, en na een nogal rustige reis was het schip behoorlijk gaan rollen. De meeste reizigers waren benedendecks gegaan; het was er vol en door de uitwaseming van hun natte kleren ook bedompt. Een aantal passagiers was op dat laatste stukje naar Reykjavík nog zeeziek geworden. Eyvindur was er een van.

In Ísafjörður was hij met zijn twee versleten koffers aan boord gekomen. Het grootste deel van de reis had hij geslapen: hij was moe geweest na de rondgang langs zijn klanten. In zijn bagage zaten Meltonian-schoen crème en hoogglanslak van Poliflor. Ook had hij tafelgerei bij zich. Dat had hij geprobeerd in de dorpen en op de afgelegen boerderijen in het westen aan de man te brengen: messen van Nederlands fabricaat, die de groothandelaar kort voor het uitbreken van de oorlog had binnengekregen, vorken en lepels, kop- en schotels en borden.

Eyvindur had aardig wat schoensmeer en hoogglans kunnen slijten en had zijn best gedaan de lof te zingen van het serviesgoed, maar het leek alsof de mensen daar in zulke onzekere tijden niet op zaten te wachten. Daarbij had hij het deze keer moeilijk gevonden zijn verhaal overtuigend te brengen. Hij was niet erg in vorm geweest en had een aantal adressen laten schieten die anders wel op zijn route lagen. Op de een of andere manier had het hem ontbreken aan overtuigingskracht, de bijna mystieke kwaliteit die iedere handelsreiziger volgens zijn werkgever moest bezitten, en hij was zonder veel orders teruggekomen. Daar voelde hij zich een beetje schuldig over. Hij had er wel wat meer aan kunnen doen. Met de orders die hij had kunnen plaatsen zou de bedrijfsvoorraad nauwelijks slinken, wist hij.

Toen hij een paar weken eerder vanuit Reykjavík op reis was gegaan, was hij nogal over zijn toeren geweest; het was een van de redenen waarom de trip niet was gelopen zoals het hoorde. Hij had met Vera ruzie gekregen over een opmerking die hij tegen haar had gemaakt – niet al te handig, zoals hij kon zijn – en dat had hem de hele reis dwarsgezeten. Ze had ongelooflijk fel gereageerd en hem de huid vol gescholden, en hij had al spijt gehad van zijn woorden op het moment dat de Súðin de haven van Reykjavík uit voer, op weg naar de Westfjorden. Hij had twee weken kunnen nadenken over een manier om het weer goed te maken, hoewel hij eigenlijk niet eens overtuigd was van zijn ongelijk. Toch twijfelde hij er niet aan: toen ze vroeg hoe hij in 's hemelsnaam zóiets kon beweren meende ze dat echt. Ze was in huilen uitgebarsten, had zich teruggetrokken en niet meer met hem willen praten. Eyvindur moest de boot halen en had zijn koffers met schoensmeer, hoogglans en tafelgerei gepakt. Hij wou dat hij geen handelsreiziger was: hij was altijd zo lang van huis en wist nooit wat Vera in die tussentijd deed.

Dat overdacht hij weer toen hij aan land ging en met haastige stappen naar het centrum liep. Zo snel hij kon liep hij naar huis, een gezette gestalte, wat gebogen, hoewel hij nog jong was. Hij droeg een dunne katoenen jas. In iedere hand had hij een koffer. Het was harder gaan regenen; het water drupte van de rand van zijn hoed, liep in zijn ogen en doorweekte zijn schoenen. Hij schoot het portiek van de Stadsapotheek in en gluurde om een hoekje. Op de Austurvöllur marcheerde een kleine afdeling soldaten langs het parlamentsgebouw. Het Amerikaanse leger verving langzamerhand het Engelse en je kon in de stad geen stap zetten of je stuitte op yanks, op legertrucks, borstweringen van zandzakken, vuurmonden en jeeps. De vreedzame kleine stad van voor de oorlog was onherkenbaar geworden.

Vera had hem weleens opgewacht als de boot aanmeerde; dan waren ze samen naar huis gelopen. Ze praatte over wat ze al die dagen had gedaan en hij vertelde haar alles over zijn reis, welke mensen hij had ontmoet en hoe het met de zaken gegaan was. Hij had haar gezegd dat hij niet wist hoelang hij het nog zou volhouden in dit beroep; zo'n goeie handelsreiziger was hij niet, vond hij. Je moest de klant aanpraten dat die eigenlijk niet zonder jouw artikel kon, maar

hij wist eigenlijk nooit hoe je dat aanpakte. Hij was toch al geen prater, zoals Felix. Die blaakte van zelfvertrouwen.

Runki had dat ook. Die zat soms op de Súðin met koffers vol hoeden en andere hoofddeksels van Luton. Eyvindur was jaloers op zijn lef. Runki was zelfverzekerd, had een vlotte babbel, wist de aandacht van de mensen te vangen – een handelsreiziger bij de gratie Gods, dat kon niet anders. Zelfvertrouwen was de sleutel tot succes. Terwijl Eyvindur stond te oreren over zijn Nederlandse tafelgerei kwamen de mensen uit het hele dorp op Runki af, zetten zijn nieuwe hoeden op en trokken er een gezicht bij alsof ze een koopje te pakken hadden.

Eyvindur had niet de rust om te wachten tot de regen zou ophouden; hij greep zijn twee koffers, hield ze boven zijn hoofd en holde over het plein, tegen de harde wind en de koude nazomerregen in. Vera en hij woonden in een klein appartement dat ze huurden van een oom, een broer van zijn vader. De huren in de stad lagen erg hoog; er was grote woningnood. De mensen trokken van overal uit het land naar de stad, hopen op werk bij het leger, op harde valuta, op een beter leven. Zijn oom had een aantal panden in de stad, waaraan hij dik verdiende, maar tegenover Eyvindur betoonde hij zich royaal en vroeg geen exorbitant hoge huur. Eyvindur vond het nog altijd hoog genoeg, en het kwam wel voor dat hij uitstel moest vragen als zijn zelfvertrouwen hem in de steek had gelaten en de handel weinig had opgeleverd.

Het appartement was op de eerste verdieping van een uit baksteen opgetrokken pand. Hij opende de buitendeur en vervolgens de deur van zijn woning. Vlug zette hij zijn koffers binnen. Tegelijk riep hij zijn vriendin – die zat natuurlijk op hem te wachten.

‘Vera! Lieverd!’

Eyvindur kreeg geen antwoord; hij sloot de deur en deed het licht aan. Hij hijgde. Hij had het laatste stuk hard gelopen, maar zag nu dat dat onnodig was geweest. Vera was er niet. Ze was kennelijk even weg en hij zou nog wat geduld moeten hebben voor hij naast haar kon gaan zitten om haar te vragen niet meer boos te zijn om wat hij had beweerd. Hij had gerepeteerd wat hij wilde zeggen, wat hij móést zeggen om te zorgen dat alles weer zou zijn als vroeger.

Hij had geen droge draad meer aan zijn lijf; hij zette zijn hoed af, trok zijn jas uit en legde hem over een stoel in de kamer. Zijn colbert hing hij in de kast. Uit een van de koffers haalde hij een pond echte koffie. Die had hij in de Westfjorden kunnen krijgen, hij hoopte er zijn Vera blij mee te maken. Op weg naar de keuken bleef hij ineens staan. Er was iets aan de hand met de kledingkast, er klopte iets niet.

Eyvindur draaide zich om en deed de kast bij de voordeur weer open. Daar hing zijn colbert op een hangertje; verder een wat langer jasje en zijn andere overjas. Wat zijn bevreemding wekte was wat er ontbrak. Vera's kleren waren weg. Het paar schoenen dat ze in de regel op de bodem van de kast had staan was er niet. Twee van haar mantels ontbraken eveneens. Een ogenblik stond hij te staren; toen liep hij naar de slaapkamer. Daar stond ook een kast, een grotere, met laden voor kousen, sokken en ondergoed en een roe waaraan overhemden en jurken hingen. Eyvindur opende hem, trok de laden uit en werd geconfronteerd met het onbegrijpelijke: al Vera's kleren waren weg. Zijn eigen kleren hingen allemaal op hun plaats, maar van dameskleren geen spoor meer.

Hij kon zijn ogen niet geloven. Als in trance liep hij naar Vera's nachtkastje, maakte de dozen open waarin ze haar spulletjes bewaarde en zag dat er niets meer in zat. Was ze bij hem weg? Ervan door?

Afwezig ging hij op het bed zitten en dacht na over wat hij Runki had horen zeggen toen die dacht dat Eyvindur het niet kon horen. Ze hadden elkaar ontmoet in het centrum, in Warm en Koud, de eettent waar de militairen graag kwamen. Daar zat Runki met een paar vrienden zich te goed te doen aan fish-and-chips, en later, toen hij meende dat Eyvindur buiten gehoorsafstand was, had hij dat ene over Vera gezegd. Belachelijke kletspraat – hij had het die rotzak ter plekke moeten laten terugnemen. De leugen die Vera zo woedend had gemaakt, die haar zo'n pijn had gedaan toen hij zo stom was geweest haar er voor het afscheid op aan te spreken.

Eyvindur keek in de lege laatjes en sloeg met zijn vuisten op het bed. Diep vanbinnen had hij iets dergelijks gevreesd. Hij was er niet meer zo zeker van of het wel zo'n keiharde leugen was die Runki zijn

vrienden had toegefluisterd: dat Vera in de Situatie* zat.

En wat had zijn oude schoolvriend Felix – ook al zo'n flutfiguur – gezegd toen ze elkaar in Ísafjörður waren tegengekomen? Zat er iets waars in wat hij had beweerd over de school en over het onderzoek? Of wilde hij hem alleen maar laten merken dat Eyvindur niks voorstelde? Hij was stomdronken geweest en was ontzettend vervelend geworden. Eigenlijk net als vroeger, toen Eyvindur nog vast geloofde dat Felix en hij vrienden waren.

* Tijdens de bezetting van IJsland door Engelsen en Amerikanen in de Tweede Wereldoorlog kwam het tot veelvuldige contacten tussen militairen en IJslandse meisjes en jonge vrouwen. Die contacten en de problemen die ze met zich meebrachten, werden door de IJslanders aangeduid met de benaming 'de Situatie'. (*Noot van de vertaler*)

Flóvent liet zijn blik door het appartement gaan, maar zag geen sporen van een gevecht. Toch was het duidelijk dat hier sprake was geweest van geweld in al zijn afschuwelijkheid. Op de vloer lag het lijk van een man die door het hoofd was geschoten. Het had alles van een keiharde liquidatie, waarbij het slachtoffer geen enkele kans had gekregen zich te verdedigen. Alle stoelen stonden nog overeind. De tafels waren niet van hun plaats geweest. Schilderijtjes hingen recht aan de muren. De ramen waren heel en gegrendeld; een inbraak kon het dus nauwelijks zijn. De voordeur van het appartement was niet beschadigd en was dichtgetrokken. De man met de schotwond in zijn nek had die dus voor zijn aanvaller opgedaan of open laten staan, niet wetend dat het zijn laatste daad zou zijn. Hij was blijkbaar net thuisgekomen: hij had zijn overjas nog aan en de sleutel van de voordeur in de hand. Een eerste snelle inspectie gaf Flóvent niet de indruk dat er iets uit het appartement gestolen was. De bezoeker had kennelijk alleen zijn gewelddaad willen plegen. Die had hij zo ten uitvoer gebracht dat de politiemensen die het eerst ter plaatse waren geweest de schok nog niet te boven waren. Een van hen had in de kamer overgegeven. Een andere was naar buiten gelopen en zei dat hij niet meer naar binnen wilde.

Het eerste wat Flóvent deed was iedereen weg te bonjournen die bij het onderzoek geen directe taak had. Politiemensen die in de hele woning sporen hadden achtergelaten. Getuigen in gesprek met de politie. Nieuwsgierige burens, die niet zeker wisten of ze al dan niet een knal hadden gehoord. Flóvent bleef alleen met de districtsarts, die gekomen was om de dood van de man vast te stellen.

‘Hij was natuurlijk op slag dood,’ zei de dokter, een mager mannetje met vooruitstekende tanden, waartussen hij een pijp klemde die hij zelden uit de mond nam. ‘Er is geschoten vanaf zo’n korte afstand dat het maar op één manier kon aflopen.’ Hij blies een rookwolk uit en vervolgde: ‘De kogel is hier bij het oog naar buiten gekomen, dat geeft een verdomde smeerboel.’ Hij keek naar de plas inmiddels ge-

stold bloed, die zich onder het lichaam had gevormd en zich over de houten vloer had uitgespreid. Een van de agenten was per ongeluk in de donkere massa gaan staan en uitgegleden – hij was bijna gevallen. De afdruk van zijn schoenen was in het bloed te zien. Bloedspetters zaten op de meubels en muren. Klodders hersenweefsel op de vensterbanken. Om de knal te dempen had de dader door een dik kussen van de zitbank geschoten. De naar boven gerichte kant van het gezicht van het slachtoffer was bijna helemaal weggeslagen.

Flóvent probeerde zich te herinneren hoe hij bij het onderzoek op de plaats delict moest handelen. Er werd in Reykjavík niet elke dag een moord gepleegd, en heel veel ervaring had hij niet, al deed hij zijn best om die te vergroten. Hij werkte nu een paar jaar bij de recherche in Reykjavík. Ook had hij een halfjaar bij de recherche van Edinburgh meegelopen en daar enige kennis en ervaring opgedaan. Hij schatte de dode tussen de twintig en dertig jaar; zijn haar werd al wat dunner. De man droeg een afgedragen pak, een overjas, en schoenen van een goedkoop merk. Het leek erop dat de dader hem had gedwongen te knielen en dat hij voorover was gevallen toen hij in de nek werd geschoten. Eén welgericht schot. Maar dat was blijkbaar niet genoeg geweest. De man lag op zijn zij en zijn belager was er niet voor teruggedeinsd zijn vinger in de schotwond te steken en het voorhoofd van de dode met bloed te besmeuren. Wat had dat te betekenen? Had de dader zich gedwongen gevoeld een soort handtekening achter te laten? Een commentaar dat hij noodzakelijk vond, maar waarvan Flóvent de betekenis niet kende? Was het een verontschuldiging? Uitleg? Twijfel? Alles tegelijk? Of niets van dat alles, moest het juist provoceren? Benadrukken dat iemand die zo te werk ging geen weet had van spijt of berouw? Flóvent schudde zijn hoofd. Uit deze bloedplakkaten kon hij niets aflezen.

Het was niet moeilijk om de kogel te vinden: die zat in de vloer. Hij zette een merkteken rondom de plek, alvorens hem er met zijn zakmes uit te wippen en hem op zijn hand te bekijken. Van kogels wist hij veel af: naast het onderzoek naar vingerafdrukken hadden wapens hem altijd geïnteresseerd. Ook hechte hij veel waarde aan het fotograferen van criminelen en plaatsen delict, bij ernstige misdrijven tenminste – allemaal nieuwe ontwikkelingen in de IJslandse praktijk. Toen dat wenselijk werd had hij een fotograaf aangetrok-

ken, iemand die in de stad een zaak had en voor rekening van de recherche opnamen maakte. Inmiddels werd alle informatie op één plaats verzameld en was er een zekere kennis van het recherchewerk opgebouwd, al liet die nog veel te wensen over.

‘De schutter stond achter hem en heeft het pistool natuurlijk met gestrekte arm voor zich gehouden,’ zei de districtsarts. Hij nam een ogenblik de pijp uit zijn mond om hem direct weer tussen zijn tanden vast te klemmen. ‘Daarmee kan je een idee van zijn lengte krijgen.’

‘Ja,’ zei Flóvent. ‘Daar dacht ik ook net aan. Overigens hoeft het beslist geen man te zijn. Een vrouw kan evengoed.’

‘Ik weet het niet, hoor. Doet een vrouw zoiets? Volgens mij niet.’

‘Ik wil niks uitsluiten.’

‘Dit is toch wel een schoolvoorbeeld van een liquidatie,’ zei de dokter. Hij blies een rookwolk uit. ‘Ik heb dit nog nooit meege maakt. Iemand in zijn eigen huis laten knielen en hem als een hond neerschieten. Dan moet je toch een keiharde zijn?’

‘En dan is er ook nog dat bloed op zijn voorhoofd.’

‘Ja, raar... Wat dat nou te betekenen heeft?’

‘Wanneer is dit volgens jou gebeurd?’

‘Niet heel lang geleden,’ zei de dokter. Hij keek naar het geronnen bloed op de vloer. ‘Twaalf uur – zoiets. Na de sectie kunnen ze er meer van zeggen.’

‘Gisteravond dus,’ zei Flóvent.

Intussen was de fotograaf gearriveerd. Hij had zijn statief bij zich, en een Speed Graphic-camera die hij voor de oorlog had aangeschaft. Hij groette Flóvent en de dokter, keek de kamer door en nam het bloederige tafereel in zich op zonder dat zijn gezicht enige emotie verraadde. De man ging systematisch te werk, stelde zijn statief op, opende het koffertje waarin de camera zat, zette die op het statief en schoof er een cassette in. Met elke cassette kon hij twee opnamen maken. Hij had er een aantal bij zich. Ook flitslampen had hij meegenomen.

‘Hoeveel foto’s wil je?’ vroeg hij.

‘Doe er maar een stel,’ zei Flóvent.

‘Is dit het werk van een militair?’ vroeg de fotograaf toen hij even pauzeerde om een nieuwe cassette in de camera te doen. Hij stelde

het statief opnieuw op en verving het lampje.

‘Hoezo?’

‘Dit heeft toch iets van een militaire aanpak?’ zei de fotograaf, een vermoeid ogende zestiger. Flóvent had hem nog nooit zien lachen.

‘Zou kunnen,’ zei Flóvent afwezig. Hij keek of de schutter sporen had achtergelaten: voetafdrukken, kleding, as van een sigaar. In de keuken stonden een ontbijtbord en een theekopje, nog niet afgewassen. Flóvent had in de kleren van de man naar zijn portefeuille gezocht, maar niets gevonden. Ook elders in het appartement was die niet te vinden.

‘Volgens mij gaan alleen militairen zo grondig te werk,’ zei de fotograaf.

Lichtflitsen verlichtten de kamer; de man verzette zijn camera en deed er een nieuwe cassette in.

‘Mogelijk,’ zei Flóvent. ‘Ik weet dat niet zo. Jij bent vast beter op de hoogte.’

‘Jullie zitten niet echt op één lijn,’ zei de districtsarts, terwijl hij zijn pijp stopte. ‘Flóvent dacht dat de dader een vrouw was.’

‘Een vrouw?’ zei de fotograaf. Hij keek langdurig naar de man op de vloer en maakte toen een nieuwe opname. ‘Welnee, geen sprake van.’

‘Misschien is hij beroofd,’ zei Flóvent. ‘Ik heb geen portefeuille kunnen vinden.’

Hij had het hele huis doorzocht; de man woonde kennelijk alleen. Het zag eruit als ieder ander vrijgezellenflatje: klein, eenvoudig, nagenoeg zonder siervoorwerpen, maar netjes. Een kussen op de bank, dat was alles. Het was gebruikt om de knal van het schot te dempen. Het meeste huisraad leek sleets: de bank, een stoel in de huiskamer, twee houten stoelen in de keuken. Voor alle ramen waren de gordijnen dichtgetrokken, maar in de kamer en de keuken brandde licht. Op de bank lag een open koffer met daarin potjes Lido-reinigingscrème en enkele tubes Kolynox-tandpasta. De bloedspetters waren tot in de koffer gevlogen en op de artikelen gevallen.

De flitser van de camera verlichtte voor de laatste keer het lugubere tafereel; de fotograaf pakte zijn uitrusting weer in. De districtsarts was naar de deur gelopen, waar hij opnieuw zijn pijp opstak. Flóvent wierp nog een blik op de man op de vloer. Hij kon zich geen

voorstelling maken van het ongebreidelde geweld dat achter deze moord moest hebben gezeten, de haat, de woede, de absolute onbarmhartigheid.

‘Heb je een foto gemaakt van die bloedvegen op zijn voorhoofd?’ vroeg hij.

‘Ja, wat is dat? Wat stellen die voor?’

‘Dat weet ik niet,’ zei Flóvent. Hij had steeds vermeden naar het uiteengereten gezicht van de dode te kijken. ‘Ik kan er niks van maken.’

‘Weet je al wie het is?’ vroeg de fotograaf op weg naar buiten.

‘Ja,’ zei Flóvent. ‘Dat heb ik van de vrouw gehoord van wie hij het appartement huurde. En er liggen hier rekeningen waar zijn naam op staat.’

‘Nou? Wie is het dan?’

‘Ik ken hem niet,’ zei Flóvent. ‘Maar hij heette Felix. Felix Lunden.’